

Panhellenic Conference of Educational Sciences

Vol 8 (2018)

8ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΑΘΗΝΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

Υπό την αιγίδα του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και
Θρησκευμάτων

8^ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΧΑΡΙΣΜΑΤΙΚΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΣΤΗΝ
ΕΛΛΑΔΑ

Ιδεολογικές - Πολιτικές - Ψυχολογικές - Παιδαγωγικές
Προϋποθέσεις Εκπαίδευσης Χαρισματικών Ατόμων

Σε Συνεργασία με την Ένωση Ελλήνων Φυσικών και την
Ελληνική Μαθηματική Εταιρεία
ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ DIVANICARAVEL
14-17 Ιουνίου 2018

Ανασκόπηση της νομοθεσίας των Πειραματικών Σχολείων στην Ελλάδα

Αναστάσιος Δρογγίτης

doi: [10.12681/edusc.2671](https://doi.org/10.12681/edusc.2671)

To cite this article:

Δρογγίτης Α. (2020). Ανασκόπηση της νομοθεσίας των Πειραματικών Σχολείων στην Ελλάδα. *Panhellenic Conference of Educational Sciences*, 8, 236-245. <https://doi.org/10.12681/edusc.2671>

Ανασκόπηση της νομοθεσίας των Πειραματικών Σχολείων στην Ελλάδα

Αναστάσιος Δρογγίτης, εκπαιδευτικός, Μεταπτυχιακός Φοιτητής Π.Μ.Σ. «Διοίκηση Εκπαίδευσης», ΤΕΙ Δυτικής Ελλάδας, adrogitis@sch.gr

Περίληψη

Τα τελευταία χρόνια αναπτύσσεται συζήτηση σχετικά με το ρόλο των Πειραματικών Σχολείων. Λέγεται ότι τα Πειραματικά Σχολεία, δεν εκπληρώνουν τους στόχους για τους οποίους δημιουργήθηκαν και είναι ελιτίστικά σχολεία που απευθύνονται σε συγκεκριμένα κοινωνικά στρώματα.

Σκοπός της εργασίας είναι η περιγραφή και συγκριτική θεώρηση των σκοπών, των γενικών στόχων και των επιμέρους διατάξεων των νομοθετημάτων που αφορούν τα Πειραματικά Σχολεία στην Ελλάδα από την ίδρυσή τους το 1929 έως σήμερα, με έμφαση στις δυο κύριες μεταρρυθμίσεις του 1929 (Κυβέρνηση Βενιζέλου) και του 2011 (Κυβέρνηση Παπανδρέου).

Αξίωμα και «μοντέλο ανάλυσης» αποτελεί η επιστημονική θέση ότι οι εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις δεν είναι ανεξάρτητες από τους κοινωνικοοικονομικούς, πολιτισμικούς και πολιτικούς παράγοντες της ιστορικής στιγμής που συμβαίνουν. Πρόκειται για μια συγκριτική εργασία που επιχειρεί, με αφετηρία τις εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις που εφαρμόστηκαν στα Πειραματικά Σχολεία και τη συσχέτισή τους με το κοινωνικό οικονομικό και το γενικότερο εκπαιδευτικό τοπίο, να διερευνήσει τους στόχους που τίθενται κάθε φορά για το ρόλο των Πειραματικών Σχολείων, τη διοίκηση, τους εκπαιδευτικούς, τους μαθητές, τη σχολική γνώση σε αυτά. Η συγκριτική θεώρηση της νομοθεσίας των Πειραματικών Σχολείων οδηγεί στην βαθύτερη κατανόηση του τρόπου λειτουργίας των Πειραματικών Σχολείων και αποτελεί χρήσιμο εργαλείο για την διατύπωση, εναλλακτικών προτάσεων.

Λέξεις Κλειδιά: Πειραματικά Σχολεία; Εκπαιδευτική Νομοθεσία; Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση; Αριστεία; Καινοτομία

Abstract

A debate has been going on in recent years about the role of Experimental Schools. It is said that Experimental Schools do not fulfill the goals for which they were created and are elitist schools that are targeted at particular social strata.

The aim of the thesis is to describe and compare the goals, general objectives and specific provisions of the texts concerning the Experimental Schools in Greece since their establishment in 1929 until today, with emphasis on the two main reforms of 1929 (Venizelos Government) and of 2011 (Papandreou Government).

Principle and "model of analysis" is the scientific position that educational reforms are not independent of the socio-economic, cultural and political factors of the historical moment that are happening. This is a comparative work that attempts, starting from the educational reforms implemented in the Experimental Schools and their correlation with the social economic and the general educational landscape, to explore the objectives set for the role of the Experimental Schools, the administration, teachers, pupils, schooling in them. The comparative view of the legislation of the Experimental

Schools leads to a deeper understanding of how the Experimental Schools operate and is a useful tool for the formulation of alternative proposals.

Keywords: Experimental Schools; Educational Legislation; Educational Reform; Excellence; Innovation

Οι εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις ακολουθούν τις πολιτικές, κοινωνικές και οικονομικές μεταβολές. Οι παράγοντες που καθορίζουν με την αλληλεπίδρασή τους τις αλλαγές στα εκπαιδευτικά πράγματα και που ορίστηκαν ως «πεδία δύναμης» είναι: η πολιτική, η οικονομία, το ιδεολογικό- πολιτιστικό πλαίσιο, και το εκπαιδευτικό πλαίσιο (Μπουζάκης, 2002). Με βάση αυτά είναι δυνατή η διαχρονική ανίχνευση και ανάλυση και της εξέλιξης της νομοθεσίας που αφορά στα Πειραματικά Σχολεία.

Η ίδρυση των Πειραματικών Σχολείων, το 1929, συμβαίνει σε μια εποχή που η πολιτική της κυβέρνησης Βενιζέλου είναι προσανατολισμένη στην αστική ολοκλήρωση και τον εκσυγχρονισμό της κοινωνίας και της οικονομίας με στόχο την ανασυγκρότηση της παραγωγικής δομής, τη στήριξη της εσωτερικής αγοράς και την αλλαγή της συμπεριφοράς και της νοοτροπίας των πολιτών (Βεργόπουλος, 1978). Η λογοτεχνική και πνευματική διεργασία της περιόδου συντελεί στη σταδιακή ωρίμανση της κοινωνίας και στη δημιουργία των αναγκαίων όρων για τον κλονισμό του αρχαϊστικού ιδανικού (Α. Δελμούζος, 1950, σ.15).

Ωστόσο, οι αντιδραστικές- συντηρητικές δυνάμεις ήταν ισχυρές σε πολιτικό επίπεδο, στήριζαν την παλινόρθωση της μοναρχίας και σε εκπαιδευτικό επίπεδο αντιμάχονταν τις μεταρρυθμίσεις και επέμεναν στο κλασικιστικό και «ελληνοχριστιανικό» περιεχόμενο της εκπαίδευσης. Οι μεταρρυθμίσεις κατηγορήθηκαν ως κομμουνιστικής έμπνευσης. Ο αντικομμουνισμός, νέο όπλο στη φαρέτρα της αντίδρασης, αποδεικνύεται ένα ισχυρό όπλο, στις αντιβενιζελικές κυρίως δυνάμεις, ως προπαγανδιστικό εργαλείο πολιτικής πλαισίωσης των μαζών (Δημαράς, 1986, τ.β', σ.49). Αλλά και από αριστερά, έντονη είναι η κριτική. Ο Γληνός μιλάει για «εμπαιγμό του λαού από τους εκλεκτούς του» (Καραφύλλης, 2002), ζητώντας γενίκευση του Δημοτικού Σχολείου και της τεχνικής- επαγγελματικής εκπαίδευσης (Μπουζάκης, 2002).

Σε αυτό το πλαίσιο, ιδρύονται τα Πειραματικά Σχολεία Αθηνών και Θεσσαλονίκης με τους ν. 4376/1929 και 4600/1930. Η δημιουργία τους, ως εργαστήρια της Πειραματικής Παιδαγωγικής ήταν αίτημα τόσο των προοδευτικών Παιδαγωγών από την εποχή της ίδρυσης του Εκπαιδευτικού Ομίλου, όσο και μερίδας συντηρητικών Παιδαγωγών όπως ο Ν. Εξαρχόπουλος (Σκληράκη, 1994).

Ενώ οι πολιτικές εξελίξεις, του 1933, οδηγούν προς μια μεταβολή των πολιτικών πραγμάτων, γίνονται ενέργειες που θα μπορούσε να θεωρήσει κανείς πως συμπληρώνουν τη μεταρρύθμιση του '29 και ταυτόχρονα προωθείται η εξουδετέρωση της μεταρρύθμισης και η επιστροφή στο παλιό πνεύμα (Δημαράς, 1986, τ.β', σ.39). Το Β.Δ. ΦΕΚ 550/1935, που έρχεται να συμπληρώσει τους ν. 4376/1929 και 4600/1930 φανερώνει τη συντηρητική στροφή και τη διάθεση ελέγχου κάθε προοδευτικής φωνής στην εκπαίδευση.

Θα περάσουν πάνω από σαράντα χρόνια που καμία αξιόλογη μεταβολή δεν θα συμβεί στην νομοθεσία των Πειραματικών Σχολείων, αν εξαιρέσει κανείς την ίδρυση του Πειραματικού Σχολείου του Πανεπιστημίου Πατρών το 1972.

Μετά τη μεταπολίτευση του 1974 δημιουργήθηκε η ανάγκη νομοθετικής παρέμβασης εξαιτίας της ολοένα και αυξανόμενης πίεσης από γονείς, που στην αναζήτηση καλύτερης εκπαίδευσης, ζητούν την εγγραφή των παιδιών τους στα Πειραματικά Σχολεία. Έτσι εκδόθηκαν τα Προεδρικά Διατάγματα 483 & 484/1977 τα οποία

τροποποιήθηκαν αργότερα από τα Προεδρικά Διατάγματα 497 & 498/1981. Στο πλαίσιο της γενικότερης εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης της εποχής παίρνονται μέτρα «ανοίγματος» των Πειραματικών Σχολείων δίνοντας την ευκαιρία πρόσβασης στα Πειραματικά Σχολεία το «ανερχόμενο κοινωνικό μεσόστρωμα» (Μπουζάκης, 2002, τ.β', σ.54). Έτσι καταργήθηκε η περιφέρεια των Πειραματικών Σχολείων και καθιερώθηκε η κλήρωση ως μόνος τρόπος εισαγωγής σε αυτά.

Οι αρχές τις δεκαετίας του 1980 χαρακτηρίζονται από σημαντικές πολιτικές μεταβολές που θα δρομολογήσουν μια σειρά από κοινωνικές μεταρρυθμίσεις σε όλους τους χώρους. Η ένταξη της χώρας στην ΕΟΚ, θα προκαλέσει σημαντικές αλλαγές και θα φέρει σημαντικούς πόρους στην οικονομία της χώρας (Μπουζάκης, 2002, τ. β', σ.59). Η μεταρρύθμιση του 1976 δεν ακυρώθηκε στη συνέχεια με μια αντιμεταρρύθμιση. Ο ν.1566/85, που αποτελεί και σήμερα τον θεμελιώδη νόμο για την γενική εκπαίδευση, δεν ανείρεσε τις θεμελιώδεις διατάξεις του ν.309/1976 (9χρονη υποχρεωτική εκπαίδευση, δημοτική γλώσσα κ.λπ.). Για πρώτη φορά λειτουργούν Πειραματικά Σχολεία, που δεν συνδέονται με τα Πανεπιστήμια και δεν ακολουθούν τους ν.4376/1929 και 4600/1930, παράλληλα με τα Πειραματικά Σχολεία των Πανεπιστημίων. Πειραματικά Σχολεία λειτουργούν στην έδρα κάθε ΠΕΚ. Υπάρχει όμως σαφής διαχωρισμός μεταξύ αυτών των Πειραματικών Σχολείων των Π.Ε.Κ. και των Πειραματικών Σχολείων των Α.Ε.Ι.

Τα Πρότυπα Σχολεία Μέσης Εκπαίδευσης μετατρέπονται και αυτά σε Πειραματικά Σχολεία των ΠΕΚ, ενώ τα Πρότυπα Σχολεία των Παιδαγωγικών Ακαδημιών και των Σχολών Νηπιαγωγών μετονομάζονται σε Πειραματικά και με την Υ.Α. Φ27/148/Γ1/160 -14/2/1995 εντάχθηκαν στα Παιδαγωγικά Τμήματα.

Η πολλαπλότητα των τύπων των Πειραματικών Σχολείων, η μη έκδοση Προεδρικού Διατάγματος για τα Πειραματικά Σχολεία των Πανεπιστημίων, η αποτελεσματική κάθε προσπάθειας έρευνας και πειραματισμού και η διαφανόμενη απαξίωσή τους οδήγησε στη διαμόρφωση του αιτήματος για εκσυγχρονισμό του νομικού πλαισίου των Πειραματικών Σχολείων. Προσπάθειες διαμόρφωσης Προεδρικών Διαταγμάτων από κάποια Πειραματικά Σχολεία με πρωτοβουλία των Εποπτών τους (Κασσωτάκης, 2006-2006^α, Μπουζάκης, 2009^{α,β,γ}, Τερζής, 1994) δεν τελεσφόρησαν. Παράλληλα, ακούγονταν φωνές και από τον Πανεπιστημιακό χώρο (Μπαμπινιώτης, 2000) αλλά και από συλλόγους γονέων και αποφοίτων για την επαναφορά των Πρότυπων Σχολείων για την παροχή υψηλού επιπέδου εκπαίδευσης ως απάντηση στα «καλά» ιδιωτικά σχολεία.

Το Υπουργείο Παιδείας προώθησε τον ν. 3966/2011, με σκοπό την αναμόρφωση των Πειραματικών και Προτύπων σχολείων σε «*Κυβέλες αριστείας και εφαρμογής πειραματικών εκπαιδευτικών πολιτικών*» ώστε να γίνουν «*πιλότοι της γνώσης*» (ΥΠ.Π.Δ.Β.Μ.Θ., Ενημερωτικό σημείωμα για θέματα στο Υπουργικό Συμβούλιο, 29/12/2010). Για πρώτη φορά πραγματοποιήθηκε αξιολόγηση των Πειραματικών Σχολείων με συγκεκριμένο πλαίσιο και μετρήσιμα κριτήρια με σκοπό την επιλογή των νέων Πρότυπων Πειραματικών Σχολείων.

Διαπιστώνεται ότι οι εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις και αντιμεταρρυθμίσεις στην Ελλάδα συμπίπτουν με την ύπαρξη διαφορετικών κυβερνήσεων, πολιτικών και οικονομικών καταστάσεων. Κάθε μεταρρύθμιση και αντιμεταρρύθμιση χαράζεται μονομερώς χωρίς συνεννόηση και κοινή συμφωνία των κοινωνικών και πολιτικών φορέων. Αυτό είναι ιδιαίτερα έντονο ως τη μεταπολίτευση, με το αδιάκοπο «ράβε-ξήλωνε» μεταξύ προόδου και συντήρησης. Παθογένειες που εντοπίζονται σε κάθε κύριο εκπαιδευτικό νόμο είναι η ανάγκη έκδοσής πολλών Υ.Α και Π.Δ. γεγονός που δυσχεραίνει, καθυστερεί ή και ακυρώνει την εφαρμογή του νόμου, και το γεγονός ότι σε καμιά εκπαιδευτική μεταρρύθμιση δεν υπήρξε δοκιμαστική εφαρμογή και

αξιολόγηση πριν την γενίκευσή της (Μπάκας, 2014). Στον τομέα αυτό θα μπορούσαν να παίξουν σημαντικό ρόλο τα Πειραματικά Σχολεία.

Ο σκοπός των Πειραματικών Σχολείων

Ο σκοπός των Πειραματικών Σχολείων, όπως αυτός ορίζεται από τον ιδρυτικό τους νόμο 4376/1929 είναι η παιδαγωγική επιμόρφωση των μελλοντικών εκπαιδευτικών της μέσης εκπαίδευσης και η θεραπεία της παιδαγωγικής επιστήμης. Μάλιστα, ορίζεται ως απαραίτητο προσόν για το διορισμό (ν. 4376/1929, άρ.10). Η διάταξη αυτή δεν εφαρμόστηκε (Βαρμάζης, 1998, σ.14- Κατραμάδος, 2008, σ.4).

Η διαφοροποίηση των Πειραματικών Σχολείων σε Πειραματικά των ΑΕΙ (μη ενταγμένα), Πειραματικά ενταγμένα στα Παιδαγωγικά Τμήματα και Πειραματικά των ΠΕΚ με τον 1566/1985 διαφοροποίησε τη σκοποθεσία τους. Στα παλιά Πειραματικά των Πανεπιστημίων Αθήνας, Θεσσαλονίκης και Πάτρας η διατύπωση παραμένει η ίδια : «*για την προαγωγή της παιδαγωγικής έρευνας και την πρακτική άσκηση των φοιτητών και των εκπαιδευτικών της περιοχής στην οποία ανήκουν*» (ν.1566/1985, άρ.31§10). Στα Πειραματικά των ΠΕΚ (πρώην Πρότυπα) ο σκοπός διαφοροποιείται και ορίζεται ως η πρακτική παιδαγωγική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, η πειραματική εφαρμογή προγραμμάτων και μεθόδων διδασκαλίας καθώς και η πειραματική χρήση σχολικών βιβλίων και μέσων τεχνολογίας (ν.1566/1985, άρ.31§1). Για τα Πειραματικά τα ενταγμένα στα Παιδαγωγικά Τμήματα (πρώην Πρότυπα των Ακαδημιών) «*την προαγωγή της ψυχοπαιδαγωγικής και εκπαιδευτικής έρευνας και την πρακτική άσκηση των φοιτητών των Παιδαγωγικών Τμημάτων των Α.Ε.Ι. και του εκπαιδευτικού προσωπικού της περιοχής στην οποία ανήκουν*» (Υ.Α. ΦΕΚ 96 /1995 τ.β').

Ο ν. 3966/2011 ενώνει όλους τους τύπους των Πειραματικών Σχολείων ως Πρότυπα Πειραματικά Σχολεία με σκοπό τους την παροχή υψηλού επιπέδου εκπαίδευσης στους μαθητές και την υποστήριξη του στόχου της αριστείας και της δημιουργικότητας στην εκπαίδευση με τη δημιουργία ομίλων, την προαγωγή της εκπαιδευτικής έρευνας σε συνεργασία με τα πανεπιστημιακά τμήματα, την εκπαίδευση των φοιτητών και την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών, την πειραματική εφαρμογή προγραμμάτων σπουδών, μεθόδων διδασκαλίας, εκπαιδευτικού υλικού, καινοτόμων διδακτικών πρακτικών και νέου μοντέλου διοίκησης και λειτουργίας του σχολείου.

Γενικά, η σκοποθεσία των Πειραματικών Σχολείων κινείται σε δυο κατευθύνσεις: την ερευνητική και της επιμόρφωσης- άσκησης φοιτητών και εκπαιδευτικών. Σε καμία από τις δυο κατευθύνσεις δεν υπήρξε οργανωμένη και συγκροτημένη εφαρμογή. Καμία από τις καινοτομίες των τελευταίων χρόνων (ολοήμερο σχολείο, νέα βιβλία, εισαγωγή των νέων τεχνολογιών, Νέο Σχολείο, σχολεία Ε.Α.Ε.Π και Ε.Τ.Ο.Δ.), δεν δοκιμάστηκε πειραματικά σε αυτά. Πρακτικές ασκήσεις φοιτητών πραγματοποιούνται στα Πειραματικά όπως και σε πολλά άλλα σχολεία, χωρίς τα Πειραματικά να έχουν θεσμικά κεντρικό ρόλο.

Εποπτεία και Διοίκηση

Σε ότι αφορά τη Διοίκηση και την Εποπτεία τα Πειραματικά Σχολεία, από την ίδρυσή τους, αποτελούν οργανικό τμήμα του εργαστήριου Πειραματικής Παιδαγωγικής και η σύνδεση με το Πανεπιστήμιο επιτυγχάνεται με τον ορισμό Επόπτη, ο οποίος θα είναι τακτικός καθηγητής της Παιδαγωγικής (ν.4376/1929, άρ.1§2).

Ο Επόπτης, πέρα από τις επιστημονικές, έχει σημαντικές διοικητικές αρμοδιότητες. Μαζί με τον Διευθυντή επιλέγει το εκπαιδευτικό προσωπικό. Εισηγείται τις υπηρεσιακές μεταβολές του προσωπικού (ν.4376,1929, άρ.4) και την επιλογή του Διευθυντή. Εγκρίνει τις αλλαγές του ωρολογίου και αναλυτικού προγράμματος

(ν.4376/1929, άρ.6) και αναθέτει επιστημονικές ή άλλες αρμοδιότητες (ν.4376, άρ. 2§3).

Ο Διευθυντής είναι ένας για τα σχολεία όλων των βαθμίδων που συγκροτούν το Πειραματικό Σχολείο. Διορίζεται, τιμωρείται και απολύεται με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου και με τη γνωμοδότηση του Επόπτη (ν. 4376/1929, άρ.4§1). Ενδεικτικό για τη βαρύτητα που δίνει ο νομοθέτης στον ρόλο του είναι το γεγονός ότι ασκεί καθήκοντα Επιθεωρητή για το προσωπικό του (ν. 4376, άρ.3) και απαιτούνται αυξημένα προσόντα για την κατάληψη της θέσης (ν. 4376/1929, άρ.2§1).

Το Β.Δ. ΦΕΚ550/1935 (Υπουργός Παιδείας Θ. Τουρκοβασίλης) φανερώνει την κατεύθυνση που παίρνουν τα εκπαιδευτικά πράγματα στην Ελλάδα για τα χρόνια μετά την πτώση της κυβέρνησης Βενιζέλου (Δημαράς, 1986, τ. β', σ.39), με τη διοίκηση των Πειραματικών Σχολείων απόλυτα συγκεντρωτική, και το σύνολο της διοικητικής και πειθαρχικής εξουσίας στα χέρια του Διευθυντή. Επιβάλλεται μια γραφειοκρατική - συγκεντρωτική αντίληψη λειτουργίας των Πειραματικών Σχολείων με την ανάληψη της γενικής εποπτείας τους από το Υπουργείο Παιδείας, με διοικητική παντοδυναμία του Διευθυντή και υποβάθμιση του ρόλου του Επόπτη. Ο Σύλλογος Διδασκόντων αποτελεί εκτελεστικό όργανο, με αυστηρή επίβλεψη και αξιολόγηση. Ο ρόλος του Επόπτη περιορίζεται σε επιστημονικά θέματα.

Η Υπουργική Απόφαση Υ.Α. ΦΕΚ 96/1995 τ.β' (Υπουργός Παιδείας Γ. Α. Παπανδρέου) ορίζει τριμελές Εποπτικό Συμβούλιο που αποτελείται μέλη ΔΕΠ Παιδαγωγικού Τμήματος που ορίζονται από την Γενική Συνέλευση του Παιδαγωγικού Τμήματος με πενταετή θητεία. Αρμοδιότητα του Εποπτικού Συμβουλίου είναι η επιστημονική εποπτεία του Πειραματικού Σχολείου (Υ.Α. Φ27/148/Γ1/160-1995, άρ. 3§1), η καθοδήγηση του διδακτικού έργου των εκπαιδευτικών, των πειραματικών προγραμμάτων και ερευνών και η σύνδεση του Σχολείου με το Παιδαγωγικό Τμήμα. Ακόμα, ορίζεται Σχολικός Σύμβουλος ο οποίος θα πρέπει να λειτουργήσει ως φορέας αμφίδρομης ενημέρωσης και μεταφοράς γνώσεων με τα υπόλοιπα σχολεία. Κάθε σχολική μονάδα αποκτά διοικητική αυτονομία. Για τον συντονισμό των επιμέρους σχολικών μονάδων, το Εποπτικό Συμβούλιο ορίζει έναν εκ των διευθυντών ως Συντονιστή Διευθυντή.

Οι Διευθυντές Δημοτικών Πειραματικών Σχολείων των Πανεπιστημίων επιλέγονται, για τριετή θητεία, από τα Κεντρικά Υπηρεσιακά Συμβούλια (ΚΥΣΠΕ) με τα κριτήρια που ισχύουν και για την επιλογή των Διευθυντών και των άλλων σχολείων. Επιπλέον, προβλέπεται σύνταξη γραπτών εισηγήσεων από τον Σχολικό Σύμβουλο και τον Διευθυντή, αν πρόκειται για εκπαιδευτικό, ή τον Διευθυντή Εκπαίδευσης, αν πρόκειται για Διευθυντή σχολείου. Επιτροπή που αποτελείται από τα μέλη του Εποπτικού Συμβουλίου, τον Σχολικό Σύμβουλο και τον Διευθυντή Εκπαίδευσης γνωμοδοτεί επί των αιτήσεων. Η θητεία των Προϊσταμένων των ολιγοθέσιων Δημοτικών Πειραματικών Σχολείων και Πειραματικών Νηπιαγωγείων είναι επίσης τριετής και επιλέγονται από τα Περιφερειακά Υπηρεσιακά Συμβούλια Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης (ΠΥΣΠΕ), μετά από πρόταση του Εποπτικού Συμβουλίου (Υ.Α. Φ27/148/Γ1/ 160-1995, άρ. 4).

Ο ν. 3966/2011 (ΦΕΚ 118/ 20-5-2011 τ.α') εισάγει νέους θεσμούς στη λειτουργία και τη διοίκηση των νέων Πρότυπων Πειραματικών Σχολείων. Η Διοικούσα Επιτροπή Προτύπων Πειραματικών Σχολείων (Δ.Ε.Π.Π.Σ.), το νέο κεντρικό, παντοδύναμο, όργανο συγκροτείται με απόφαση του Υπουργού Παιδείας για τριετή θητεία. Γνωμοδοτεί στον Υπουργό Παιδείας για τον ορισμό ενός σχολείου ως Π.Π.Σ. Επιλέγει

τον διευθυντή και τους εκπαιδευτικούς των Π.Π.Σ., τον Σχολικό Σύμβουλο και τους εκπαιδευτικούς που μετέχουν στο ΕΠ.Ε.Σ. Ορίζει το πλαίσιο των προτεραιοτήτων των ερευνητικών δραστηριοτήτων των Π.Π.Σ και αποφασίζει για τα κριτήρια επιλογής των μαθητών των Π.Π.Σ., ύστερα από γνώμη των ΕΠ.Ε.Σ. Εγκρίνει τις αποφάσεις των ΕΠ.Ε.Σ. για τη δημιουργία των ομίλων και για την κατ' εξαίρεση εγγραφή και φοίτηση σε Π.Π.Σ. μαθητών με πιστοποιημένες ιδιαίτερες ικανότητες (ν. 3966/2011, άρ.40).

Το Επιστημονικό Εποπτικό Συμβούλιο καθοδηγεί το σχολείο, αλλά έχει ρόλο περισσότερο συμβουλευτικό. Είναι πενταμελές, με τριετή θητεία, και αποτελείται από ένα μέλος Δ.Ε.Π. ή Ε.Π. Α.Ε.Ι., τον Διευθυντή του σχολείου και δύο εκπαιδευτικούς του Π.Π.Σ. (ν. 3966/2011, άρ.41).

Συμπερασματικά, ο ρόλος της Εποπτείας ήταν πάντα η επιστημονική καθοδήγηση των Π.Σ. και η σύνδεσή τους με το Πανεπιστήμιο. Η θέση του Διευθυντή είναι περισσότερο γραφειοκρατική- διοικητική, αν και έχει και παιδαγωγικό- καθοδηγητικό ρόλο. Η επιλογή του, τις περισσότερες φορές, γίνεται από παράγοντες έκτος Π.Σ. (Κ..Υ.Σ.Π.Ε., Π.Υ.Σ.Π.Ε. Α.Π.Υ.Σ.Π.Ε.). Ο συμβουλευτικός ρόλος της Εποπτείας στην επιλογή του έχει θεσμοθετηθεί πολλές φορές, αλλά κάθε φορά υποβαθμίζεται ή καταργείται στην συνέχεια, όπως και η αξιολόγηση του έργου του.

Τα Π.Σ. ανήκουν διοικητικά είτε απευθείας στο Υπουργείο (ν.4736/19929) είτε στην Περιφερειακή Διεύθυνση (ν.3966/2011) είτε στη Διεύθυνση Εκπαίδευσης του νομού τους (ν.1566/1985). Σήμερα ανήκουν διοικητικά στην Περιφερειακή Διεύθυνση, παράλληλα αναφέρονται στον παράλληλο μηχανισμό της Δ.Ε.Π.Π.Σ., ενώ θέματα προσωπικού, επιλογής στελεχών και λειτουργίας αντιμετωπίζονται από την τοπική Διεύθυνση Εκπαίδευσης. Είναι φανερό ότι το δαιδαλώδες σύστημα διοίκησης δεν μπορεί να είναι λειτουργικό.

Το διδακτικό προσωπικό

Το διδακτικό προσωπικό, σύμφωνα με τον ν. 4600/1930 της κυβέρνησης Βενιζέλου, επιλέγεται από τον Επόπτη και τον Διευθυντή του Πειραματικού Σχολείου (ν. 4600/1930 άρ.5,6). Έχει ειδικό υπηρεσιακό καθεστώς και προάγεται, τιμωρείται και απολύεται με πρόταση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου με βάση έγγραφη γνωμοδότηση του Επόπτη και του Διευθυντή (ν. 4376/1929, άρ.3, 4§1).

Το ωράριο των εκπαιδευτικών του Γυμνασίου ήταν 18 ώρες διδασκαλίας (4600/1930 άρ.2§2). και προβλεπόταν επιμίσθιο το οποίο αργότερα καταργήθηκε (Κατραμάδος,1993). Νομοθετήθηκε εκπαιδευτική άδεια, εξαμηνιαία έως ετήσιας διάρκειας, για σπουδές στο εξωτερικό με οικονομική επιβάρυνση του Πανεπιστημίου» (ν. 4376/1929, άρ.4§4).

Ο Σύλλογος Διδασκόντων μπορούσε να τροποποιήσει το ωρολόγιο, το αναλυτικό πρόγραμμα και την διδακτέα ύλη με έγκριση του Επόπτη.

Μετά την πτώση της κυβέρνησης Βενιζέλου η διοίκηση και επίβλεψη των εκπαιδευτικών στα Πειραματικά Σχολεία γίνεται αυστηρότατη. Το Β.Δ. 550/ 1935 επιβάλλει τον απόλυτο έλεγχο από τον Διευθυντή σε ότι αφορά τη σωματική κατάσταση, επιμέλεια, την ευσυνειδησία, την επιστημονική και μεθοδική αρτιότητα, την παιδαγωγική κατάρτιση αλλά και τη «εν τω σχολείω και τή κοινωνία» διαγωγή και δράση του.

Η Υ.Α (ΦΕΚ96/ 1995 τ.β') «Οργάνωση, λειτουργία και υπαγωγή Πειραματικών σχολείων πρώην Παιδαγωγικών Ακαδημιών στα Παιδ. Τμήματα Δημ. Εκπ/σης και Νηπιαγωγών των Α.Ε.Ι.» προβλέπει επιλογή και θητείες για το διδακτικό προσωπικό των Πειραματικών Σχολείων των Παιδαγωγικών Τμημάτων. Η επιλογή τους γίνεται από το ΚΥΣΠΕ μετά

από πρόταση του υπηρεσιακού συμβουλίου (ΠΥΣΠΕ), με βάση τα προσόντα του υποψηφίου, τον ατομικό του φάκελο και την έκθεση του Σχολικού Συμβούλου ενώ πρόταση μπορεί να κάνει και το Εποπτικό Συμβούλιο του Σχολείου.

Με τον ν. 3966/2011 το διδακτικό προσωπικό των Πρότυπων Πειραματικών Σχολείων επιλέγεται με ειδικό τρόπο. Κριτήρια επιλογής είναι οι σπουδές και η εμπειρία, η αξιολόγηση με βάση αξιολογικές εκθέσεις και τους προσωπικούς φακέλους τους, από την παρατήρηση στην τάξη από σχολικούς συμβούλους και η προσωπικότητα και η γενική συγκρότηση του υποψηφίου, όπως αξιολογείται κατά την προφορική συνέντευξη ενώπιον της Δ.Ε.Π.Π.Σ.

Προβλέπεται η αξιολόγηση των εκπαιδευτικών ανά διετία καθώς και στο τέλος της πενταετούς θητείας (ν. 3966/2011, άρ.50§6). Η ενδιάμεση αξιολόγηση δεν έγινε ούτε το 2015 ούτε το 2017, όπως θα έπρεπε και το 2018, με τον ν. 4530/2018 άρ. 97, η θητεία παρατάθηκε για ένα έτος.

Πρόθεση του νομοθέτη είναι η αξιολόγηση στα Πρότυπα Πειραματικά Σχολεία να είναι συνεχής και συστηματική, με σκοπό την γενίκευσή της. Η Υπουργός Παιδείας Άννα Διαμαντοπούλου σε παρέμβασή της στην Επιτροπή Μορφωτικών Υποθέσεων της Βουλής κατά τη συζήτηση του ν. 3966/2011 στις 13-4-2011 δήλωσε: *«Η διαρκής και αντικειμενική αξιολόγηση των Π.Π.Σ. θα μας βοηθήσει στην αξιολόγηση και των άλλων σχολείων»*.

Για το διδακτικό προσωπικό προβλέπονται πάντα αυξημένα προσόντα και συχνά κάποια προνόμια, εργασιακά και μισθολογικά, με σκοπό την προσέλκυση των επιθυμητών εκπαιδευτικών τα οποία, πάντα, σε κάποια επόμενη φάση καταργούνται. Τα Π.Σ. θα πρέπει να έχουν ρόλο και την πειραματική εφαρμογή μεθόδων διοίκησης και διαχείρισης προσωπικού πριν την γενίκευσή τους.

Οι μαθητές των Πειραματικών Σχολείων

Σύμφωνα με τον ν.4376/1929 άρ.8, οι μαθητές ανά τάξη στα Πειραματικά Σχολεία είναι τριάντα, αριθμός που είναι το μισό του εθνικού μέσου όρου (Κατσίκας & Θεριανός, 2004, σ.152). Η επιλογή των μαθητών για το δημοτικό γίνεται με ψυχολογικά τεστ, ενώ η εισαγωγή στο Γυμνάσιο μετά από προφορικές και γραπτές εξετάσεις. Από το 1949 καθιερώνεται η κλήρωση στο Πειραματικό Σχολείο Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης για την επιλογή των μαθητών της Α΄ Δημοτικού. Με Υ.Α., τον Σεπτέμβριο του 1959, η κλήρωση θα εφαρμοστεί και στο Δημοτικό του Πειραματικού Αθήνας και στα Πρότυπα Σχολεία των Παιδαγωγικών Ακαδημιών (Ξηροτύρης, 1982, σ.184-186). Στο Δημοτικό υπήρχε μικτή φοίτηση, ενώ στα Πειραματικά Γυμνάσια φοιτούν μόνο αγόρια.

Με το Π.Δ. 497/1981, άρ.5§4, ορίζεται ίση αναλογία φύλων στις εγγραφές των μαθητών. Δίδυμα αδέρφια που κληρώνεται το ένα και παιδιά εκπαιδευτικών εγγράφονται ως υπεράριθμα. Στο Π.Δ. 498/1981 γίνεται αναφορά στα *«Πειραματικά Νηπιαγωγεία των Πειραματικών Σχολείων των Πανεπιστημίων*. Εγγράφονται, μετά από κλήρωση τα νήπια αυτά που συμπληρώνουν ηλικία 3 ετών και 6 μηνών κατά την 1^η Οκτωβρίου (Π.Δ. 498/1981, άρ.6§1). Η φοίτηση στα Πειραματικά Νηπιαγωγεία είναι διετής (Π.Δ. 498/1981, άρ.3§3).

Η Υ.Α. Φ27/148/Γ1/ 160-1995 (ΦΕΚ 96/1995 τ.β΄), άρ.6§1, κατάργησε την διάκριση φύλου. Η καθ' υπέρβαση εγγραφή μαθητών καταργήθηκε με την Υ.Α. Φ27/803/Γ1/942 -21/9/1998 και στο εξής οι μαθητές των ειδικών κατηγοριών εγγράφονται μειώνοντας αντίστοιχα τον αριθμό των μαθητών της γενικής κλήρωσης. Ο συνολικός αριθμός των μαθητών ανά τάξη ορίστηκε στους 25. Προβλέπεται ειδική κλήρωση για αδέρφια ήδη φοιτούντων μαθητών σε ποσοστό 20%.

Η κλήρωση παραμένει ως τρόπος εισαγωγής στα Πρότυπα Πειραματικά Νηπιαγωγεία και Δημοτικά με τον ν. 3966/2011 (άρ.44§3,6). Στα Π.Π. Λύκεια προβλέπονται εξετάσεις ή τεστ δεξιοτήτων, με απόφαση της Δ.Ε.Π.Π.Σ, η οποία αποφασίζει και για τον τρόπο εισαγωγής στα Π.Π. Γυμνάσια. Τελικά εφαρμόστηκαν και στα Π.Π. Γυμνάσια εξετάσεις. Εξετάσεις πραγματοποιήθηκαν το 2013 και το 2014 και στη συνέχεια, επανήλθε η κλήρωση για τα Πειραματικά Γυμνάσια και Λύκεια και οι εξετάσεις παρέμειναν για τα Πρότυπα. Ο ενιαίος τίτλος «Πρότυπα Πειραματικά» καταργήθηκε και τα σχολεία διαχωρίστηκαν πάλι σε Πρότυπα και Πειραματικά (ν. 4327/2015, αρ.11).

Ο θεσμός των Ομίλων δημιουργήθηκε για πρώτη φορά με στόχο την αριστεία και την *εκπαίδευση μαθητών με υψηλές μαθησιακές δυνατότητες και ταλέντα αλλά και μαθητών με μαθησιακές δυσκολίες* (ν. 3966/2011, άρ.36§δ). Για τη φοίτηση των μαθητών προβλέπεται διαδικασία επιλογής που απαιτεί την σύμφωνη γνώμη του δασκάλου για το Δημοτικό, του Διευθυντή και του Συντονιστή του μαθήματος στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση για μαθητές των ΠΠΣ, ή του Διευθυντή και του αρμόδιου Σχολικού Συμβούλου για τους μαθητές των υπόλοιπων σχολείων. Η διαδικασία αυτή, στην πράξη, δεν εφαρμόστηκε και η εγγραφή στους ομίλους γίνεται με απλή αίτηση.

Η επιλογή των μαθητών για τα Πειραματικά Νηπιαγωγεία και τα Δημοτικά γίνεται πάντα με κλήρωση. Για τα Πειραματικά Γυμνάσια και Λύκεια το εκκρεμές των εξωτερικών πιέσεων για σχολεία υψηλών επιδόσεων και επιτυχιών από την μια και το αίτημα του ανοίγματος των Π.Σ. σε όλες τις κοινωνικές ομάδες και της αντιπροσωπευτικότητας του μαθητικού πληθυσμού, παλινδρομεί ανάμεσα στην επιλογή με εξετάσεις και την κλήρωση. Αλλά ακόμα και με την κλήρωση δύσκολα μπορούμε να μιλάμε για αντιπροσωπευτικότητα, αφού είναι σαφές ότι υπάρχει έμμεση κοινωνική επιλογή των μαθητών (Μπουζάκης, 2010, σ.80).

Συμπεράσματα- Το μέλλον των Πειραματικών Σχολείων

Το νομικό πλαίσιο του ν. 3966/2011 ήρθε να θέσει τη λειτουργία των Πειραματικών Σχολείων σε νέα βάση. Σκοπός, *«να αποτελέσουν τα εργαστήρια ανασυγκρότησης της ελληνικής εκπαίδευσης, να γίνουν σημεία αναφοράς για τα υπόλοιπα δημόσια σχολεία, να καταστούν κέντρα καλών πρακτικών, να γίνουν σχολεία αναφοράς ποιοτικού εκπαιδευτικού έργου, με στόχο την προώθηση της αριστείας»* (εισήγηση του Υπ. Παιδείας στη δημόσια διαβούλευση για τον ν.3966/2011).

Το αίτημα για Πρότυπα και Πειραματικά Σχολεία ενισχύεται σε ένταση, εξαιτίας κοινωνικής πίεσης για δημόσια σχολεία ως απάντηση στα «καλά» ιδιωτικά σχολεία, με την αναβίωση των παλιών Προτύπων με πολλαπλά φίλτρα επιλογής και εξετάσεις αλλά και για Πειραματικά Σχολεία που λειτουργήσουν ως αυθεντικά παιδαγωγικά και διδακτικά εργαστήρια.

Το ζητούμενο είναι τα Πειραματικά Σχολεία να υλοποιούν σήμερα το αυριανό σχολείο. Θα πρέπει, κάθε ένα από αυτά, με τη βοήθεια του Πανεπιστημίου στο οποίο ανήκει, να διαφοροποιείται και να διαμορφώνει το δικό του χαρακτήρα και κατεύθυνση. Έτσι θα έχουμε Πειραματικά Σχολεία που θα δίνουν έμφαση στις Νέες τεχνολογίες, στις Ξένες Γλώσσες, στα Μαθηματικά, στην διδασκαλία της Ελληνικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας, στις Φυσικές Επιστήμες αλλά και στα Εικαστικά, τη Μουσική, τον Αθλητισμό. Και ακόμα, σχολεία που θα αναζητήσουν τρόπους αντιμετώπισης της σχολικής αποτυχίας ή της σχολικής περιθωριοποίησης ευάλωτων κοινωνικών ομάδων και θα προωθήσουν την ισότητα των φύλων ή την πολυπολιτισμική συνύπαρξη.

Μια τέτοια προσέγγιση του Πειραματικού Σχολείου δεν είναι ισοπεδωτική, ούτε αδιαφορεί για τους μαθητές που έχουν ξεχωριστά ταλέντα ή δυνατότητες. Αντίθετα

στοχεύει στο μαθησιακό περιβάλλον που θα επιτρέψει «σε όλα τα λουλούδια να ανθίσουν».

Βιβλιογραφικές Παραπομπές

- Βαρμάζης, Ν. (1998). *Το Πειραματικό Σχολείο του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Η ιστορία ενός υποδειγματικού ελληνικού σχολείου (1934-1998)*, Μαλλιάρης – Παιδεία: Θεσσαλονίκη.
- Δημαράς, Α. (1986). *Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε, τ.α'-β'*. Ερμής: Αθήνα
- Καραφύλλης, Α. (2002), *Νεοελληνική Εκπαίδευση. Δυο αιώνες μεταρρυθμιστικών προσπαθειών*, Κριτική: Αθήνα.
- Κασσωτάκης, Μ. (2006). «Ο ρόλος των Πειραματικών Σχολείων των Πανεπιστημίων στη σύγχρονη εποχή». Χρονικά, τχ. 16. Πειραματικό Σχολείο: Θεσσαλονίκη
- Κασσωτάκης, Μ. (2006^α). Το Πειραματικό Σχολείο του πανεπιστημίου Αθηνών (Π.Σ.Π.Α) παρελθόν, παρόν και μέλλον. Χρονικά, τχ. 16. Πειραματικό Σχολείο: Θεσσαλονίκη.
- Κατραμάδος, Μ. (2008). *Ο θεσμός της εποπτείας στο Πειραματικό Σχολείο*, Χρονικά, τχ. 18. Πειραματικό Σχολείο: Θεσσαλονίκη.
- Μπουζάκης, Σ. (2002). *Εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις στην Ελλάδα, Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια, Γενική και Τεχνικοεπαγγελματική Εκπαίδευση, Τεκμήρια-Μελέτες*. Gutenberg: Αθήνα.
- Μπουζάκης, Σ. (2009^{α'}). *Εισηγητική Έκθεση για τον εκδημοκρατισμό και Εκσυγχρονισμό του θεσμικού πλαισίου των Πειραματικών Σχολείων*: Πάτρα.
- Μπουζάκης, Σ. (2009^{β'}). *Σχέδιο Π.Δ. για τα Πειραματικά Σχολεία του Πανεπιστημίου Πατρών*: Πάτρα.
- Μπουζάκης, Σ., (2009^{γ'}). Το σχέδιο Π.Δ. για τα πειραματικά Σχολεία του πανεπιστημίου Πατρών: Μια Καινοτομική προσέγγιση, Ο ρόλος και η λειτουργία των Πειραματικών Σχολείων στη Δημόσια Εκπαίδευση. Ένα τέλος... ή μια Νέα Αρχή;: Πάτρα.
- Σκληράκη, Ε. (1994), *Πειραματικό Σχολείο Πανεπιστημίου Αθηνών : οδοιπορικό μέσα στο χρόνο*. Σμίλη: Αθήνα.
- Τερζής, Ν. (1988). *Εκπαιδευτική Πολιτική και Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση*. Κυριακίδη: Θεσσαλονίκη.
- Τερζής, Ν. (1994). *Το αναμενόμενο ΠΔ για τα Πειραματικά Σχολεία των ΑΕΙ και οι προσδοκίες από την ενδεχόμενη έκδοσή του*. Χρονικά, τχ. 4. Πειραματικό Σχολείο: Θεσσαλονίκη.
- ΥΠ.Π.Δ.Β.Μ.Θ. (2010). *Ενημερωτικό σημείωμα για θέματα στο Υπουργικό Συμβούλιο, 29/12/2010*. Ανακτήθηκε από <https://www.diorismos.gr/ekpaideush/9402/themata-paideias-pou-tha-suzhththoun-aurio-sto-upourgiko-sumvoulío>, στις 7/7/2018